

ШКІЛЬНА БІБЛІОТЕКА
УКРАЇНСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Стефан
ЦВЕЙГ

ЛИСТ НЕЗНАЙОМОЇ

Харків
«Фоліо»
2014

ГУВЕРНАНТКА

Діти лишаються самі в своїй кімнаті. Світло загашено. Між ними все поринуло в темряву, тільки ледь-ледь білють їхні постелі. Обоє дівчаток дихають майже нечутно, можна подумати, що вони сплять.

— Слухай-но! — зринає в темряві чийсь голос. Це озивається менша дівчинка, дванадцятирічна, — тихо, майже полохливо.

— Що таке? — відповідає з другого ліжка її сестра. Вона старша тільки на один рік.

— Ти ще не спиш? От добре. Я... я хотіла б тобі щось розповісти.

Відповіді немає. Тільки чути шарудіння в постелі. Сестра підвелася й запитливо дивиться на другу постіль. Очі її блищать у темряві.

— Знаєш... Я хотіла тобі сказати... Але спершу скажи мені сама: ти нічого не помітила останнім часом у нашій фройляйн?

Друга нерішуче замислюється.

— Так, — каже нарешті вона, — але я не знаю, що то. Вона вже не така вимоглива. Цими днями я двічі не приготувала жодного завдання, і вона нічого мені не сказала. І потім, вона стала якась... не знаю, як тобі й пояснити. По-моєму, їй тепер байдужісінько до нас, — вона завжди сідає осторонь і вже не бавиться з нами, як було раніше.

— Мені здається, що вона тяжко сумує, але не хоче цього показати. І на фортепіано вона вже не грає.

У кімнаті знову западає мовчанка.

Старша сестра нагадує:

— Ти хотіла щось розповісти.

— Так, але щоб ти нікому про це не пробалакалась... справді нікому — ні мамі, ні своїй товарищі.

— Добре! — нетерпеливиться та. — Ну, то що там?

— Та... тепер оце, коли ми лягали спати, я раптом згадала, що забула побажати нашій фройляйн «на добраніч». Черевики свої я вже скинула, а все ж таки побігла до неї в кімнату... Знаєш, так тихенько, щоб захопити її зненацька. Отож я обережно відчиняю двері... Спершу мені здалося, що її немає в кімнаті. Лампа світилася, але фройляйн я не бачила. Коли це — я страх як злякалася! — чую, хтось плаче. Гульк — а то вона, цілком убрана, лежить на ліжку, сховавши голову в подушку. Вона так ридала, що я вжахнулася. Але мене вона не помітила. І тоді я знов тихенько причинила двері. Я так тремтіла з переляку, що не могла рушити з місця. І до мене ще раз долинув крізь двері той плач, зовсім виразно, а тоді я кинулась мерщій тікати і збігла донизу.

Обидві мовчать. Потім одна з них тихо каже:

— Бідолашна фройляйн!

Те слово бринить у темній кімнаті й помалу завмирає. Знову настає тиша.

— Хотіла б я знати, чого вона плакала, — починає молодша. — Адже ж вона ні з ким не сварилася останніми днями, мама теж дала їй, нарешті, спокій, не чіпляється, як завжди, до неї, а ми то вже напевне не заподіяли їй нічого прикрого. То чого ж вона так гірко плаче?

— Мабуть, я починаю розуміти, — мовить старша.

— Чого? Скажи мені, чого?

Сестра вагається. Нарешті вона каже:

— Мені здається, що вона закохана.

— Закохана? — Менша схоплюється. — Закохана?

В кого?

— Ти нічого не помітила?

— Та невже ж у Отто?

— А хіба ні? А він хіба не закоханий у неї? То чого ж тоді він, хоч живе в нас уже три роки, ніколи не гуляв з нами, а останні місяці, ні сіло ні впало, гуляє щодня? Чи він був коли привітний до мене або до тебе, поки не було в нас фройляйн? А тепер цілісінькі дні крутиться коло нас. Завжди ми його випадково зустрічаємо — аякже, випадково! — то в Народному саду, то в Міському парку, то в Пратері, там, де ми завжди гуляємо з нашою фройляйн. Ти хіба цього ніколи не помічала?

Менша перелякано шепоче:

— Так... так, звичайно, я це помічала. Але завжди думала, що...

Голос у неї зривається. Вона замовкає.

— Я теж спершу думала так само... Ми, дівчата, завжди такі дурноголові. Але я швидко збагнула, що ми для нього тільки зачіпка.

Тепер замовкають обидві. Розмова начебто скінчилась.

Обидві заглибились у свої думки, а може, почали вже дрімати.

Та з п'ятьми ще раз долинає розгублений голос меншої:

— Але чого ж вона плаче? Він же кохає її. Я завжди думала, що бути закоханою дуже гарно.

— Я не знаю, — мрійливо каже старша, — я теж думала, що то дуже гарно.

І ще раз, тихо й жалісливо, злітає з уст сонної дівчинки:

— Бідолашна фройляйн!

А тоді в кімнаті настає тиша.

Наступного ранку вони про це більше не говорять, а все ж обидві відчують, що думки їхні кружляють навколо того самого. Вони уникають, обминають одна одну, а проте погляди їхні мимоволі зустрічаються, коли вони обидві крадькома зиркають на гувернантку. Біля столу вони пильно стежать за кузенком Отто, що вже кілька років живе в їхньому домі, стежать, як за чужим. Вони з

ним не розмовляють, але з-під опущених повік раз у раз скося поглядають, чи не подасть він часом їхній фройляйн якогось знаку. Вони обидві стривожені й знервовані. По обіді вони не бавляться, як звичайно, а, намагаючись розгадати таємницю, роблять багато непотрібного й зайвого. Аж увечері одна з них холодно запитує другу, так, ніби їй цілком байдуже до того:

— Ти знову щось помітила?

— Ні, — відповідає їй сестра й відвертається.

Обидві наче бояться тієї розмови.

І так минає кілька днів, — дівчатка мовчки стежать, відчуваючи поряд з собою привабливу таємницю, і знемагають від підсвідомої тривоги.

Нарешті, ще за кілька днів, одна з сестер помічає під час обіду, що гувернантка подає Отто знак очима. Він у відповідь киває головою. Дівчинка тремтить від хвилювання. Попід столом вона легенько торкається руки старшої сестри. Коли та повертається до неї, молодша кидає їй палаючий погляд. Та відразу ж про все здогадується і починає й сама хвилюватись.

Тільки-но вони підводяться по обіді з-за столу, як гувернантка звертається до дівчаток:

— Ідіть до своєї кімнати й візьміться до чогось. У мене дуже болить голова, і я хочу півгодини відпочити.

Діти опускають очі і обережно торкаються одна одної руками, немов для того, щоб нічого не пропустити повз увагу. І тільки-но гувернантка зникає за дверима, менша сестра кидає старшій:

— Ось побачиш, зараз Отто піде до її кімнати.

— Звичайно! Через те вона нас і відіслала!

— Треба послухати під дверима!

— А як хтось надійде?

— Хто ж може надійти?

— Мама.

Дівчинка лякається.

— Ну, тоді...

— Знаєш що? Я слухатиму під дверима, а ти залишишся в коридорі й подаси мені знак, якщо хтось надійде. Тоді нас не впіймають.

ЗМІСТ

Стефан Цвейг — учорашній і сьогоднішній. <i>Дмитро Затонський</i>	3
---	---

НОВЕЛИ

Гувернантка. <i>Переклад І. Стешенко</i>	25
Пекуча таємниця. <i>Переклад Н. Сняданко</i>	42
Літня новелета. <i>Переклад Н. Сняданко</i>	112
Страх. <i>Переклад Н. Сняданко</i>	124
Амок. <i>Переклад В. Бобинського</i>	188
Фантастична ніч. <i>Переклад Н. Сняданко</i>	241
Лист незнайомі. <i>Переклад В. Бобинського за редакцією Є. Поповича</i>	303
Вулиця у місячному сяйві. <i>Переклад Н. Сняданко</i>	342
Згасле серце. <i>Переклад В. Бобинського за редакцією Є. Поповича</i>	361
Невидима колекція. <i>Епізод періоду німецької інфляції. Переклад Н. Сняданко</i>	392
Примітки	407